

ERDÉLY

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT.

1. szám
1892.

KIADJA AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET.

272. sz.
1915.

Az erdélyi szorosok földrajzi, történeti és hadászati jelentősége.

II.

Erdélyt az alkotó természet kikerekített, különálló földrajzi egységgé alkotta. ellátva mindenfelől erős természetes határokkal. Kelet és dél felé a Kárpátok magas bércei övezik és erős határvonallal választják el az alatta túlnan elterülő alföldektől.

Mint egy magas, megvihatatlan vár emelkedik ki ez alföldek felett, büszkén, önérzetesen, mintegy atyailag terjesztvén ki feléjük védő karjait, de egyszersmind óva intőleg, hogy noli me tangere.

Ezen a bérceken tört meg századokon át kelet népáradata. Még a népvándorlás nagy hullámsodra is elkerülte, északabbra vonult s csak mellékágai érintették.

Mióta a magyar nemzet itt lábát megvetette, büntetlenül és bosszúlatlanul ellenség ide be nem tette a lábát. A vakmerő betörők százai és ezrei lelték itt sirjokat s még a nagy hódító török szultánok sem merészkedtek Erdély meghódítására törekedni, megelégedtek az erdélyi fejedelmek platonikus barátságával.

Erdély ezt a fölényes helyzetet első sorban földrajzi alakulatának köszönheti. Ennek köszöni a magyar alfölddel való összeköttetését és egygyé forradását is, vizei oda folyván és völgyei oda nyilván, a Tisza medre és lapálya felé.

Ebből egy talpalatnyi hely sem tarthat máshová, mert ez egy kerek földrajzi egység s ezer év óta külön történeti egyediség, szent István koronájának legékeesebb smaragdköve, „Magyarország jobb keze“.

Nem hiába nevezték Magyarország fellegrvárának. Ezt a védő szerepet ezer éven át hiven teljesítette s midőn az Alföld idegen hódoltsággá változott, Erdély akkor is megmaradt külön magyar országnak s innen indultak ki az anyaország felszabadítására vezetett hadjáratok.

Az Erdély keleti és déli bástyafalain átvezető hágók és szorosok mindmegannyi Thermopyléi e bérces kis hazának.

Hogy micsoda szerepük volt a honvédelemben s rajtuk keresztül mikor, merre jártak hadseregek, arra a kérdésre kívánnak e sorok némi világot deríteni.

Történelmünk első századaiban az erdélyi szorosok kevés szerepet játszottak. A magyar honfoglalás elkerülte: őseink Erdélyt nyugat felől hódították meg. Pedig Etelköz közelebb feküdt, mint a Vereckei szoros; de nagyobb természetes akadályt alkotott.

A magyar történelemben először a *Borgói* szoros szerepel, midőn 1063-ban a kunok és besenyők erre felé betörték, de vesztükre, mert visszatértökben Salamon király, Géza és László hercegekkel a Beszterce közelében levő *Kerlés* mellett rajtuk ütött s a kun-besenyő hadat megsemmisítette.

A mongol-tatárjárás balszárnya 1241-ben Kádán vezérlete alatt a *Radnai* szoroson, Budzsik hada a *Töröcsvári* szoroson át jutott Erdélybe; egy részök valószínűleg a *Borgóin* ment ki 1242-ben.

A keleti szorosoknál védik Erdélyt a XIV. század folyamán a tatár beütésektől Laczkfi Endre székely ispán ezeken át vezet hadakat ellenök és töri meg erejöké 1345–46-ban.

Az utolsó tatár beütés 1694-ben a *Gyimesi* szoroson át érte a Székelyföldet

A keleti szorosokon át érintkezett Erdély a szomszédos Moldovával, melynek vajdái a magyar királyok hűbéresei voltak, épúgy, mint a havasalföldi (oláhországi) vajdák.

Zsigmond király 1394-ben Oláhország és Moldovának a magyar korona alá hajtása végett hadat vezetvén Erdélybe, az oláh vajda Mircse, Brassóban a király táborában megjelent és a hűségesküt letette. István moldvai vajda ellenben ellenállásra készült, a szorosokat eltorlaszoltatta s megszállotta. A királyi sereg azonban benyomult Moldvába (valószínűleg az *Ojtozi* szoroson át), a vajda hadait több ütközetben megverte, székhelyét, *Szucsavát* elfoglalta. Mire István vajda is meghódolt.

Az oláh vajda hűsége azonban csak színleges volt. Mert midőn Zsigmond király 1395-ben Kis-Nikápoly ostromáról Erdély felé hazatérőben volt, Mircse vajda a *Töröcsvári* szorost eltorlaszoltatta, a környező magaslatokat megszállotta s a királyt orozva megtámadta. Úgy kellett keresztül vágni magokat.

A következő (1396) évben Nagy-Nikápoly vára ostromára Garay Miklós a *Vöröstoronyi* szoroson át vezette az erdélyi hadakat.

A török hadjáratok megindultával a *déli szorosok* jelentőségükben mindinkább emelkednek.

1420-ban a *Vulkán* szoroson törnek a törökök Erdélybe. 1421-ben a *Tömösi* szoroson hatolnak be s égetik fel Brassót. 1437-ben a *Vöröstoronyi* szoroson át nyomúlnak be a török és oláh hadak.

1438-ban a török Vlád Drakul oláh vajda által vezetve a *Vaskapui* szoroson át Hunyad megye felől jött Erdélybe s a *Töröcsvári* szoroson át vonult ki.

1442-ben Mezőid bég ismét a *Vaskapui* szorost használta felvonulása útjául, de Hunyadi János Szentimrénél tönkre verte hadait.

Sehád Eddin bosszúló hadjáratra ugyancsak a hunyadmegyei *Vaskapun* át jött, de még ott a határszorosban várta és semmisítette meg hadait Hunyadi.

1444-ben ugyanerre felé vezette ki az erdélyi hadakat Hunyadi s Orsovánál csatlakozott a Várna felé igyekvő királyi hadakhoz.

1466-ban Hunyadi két ízben vezetett hadat Oláhországba a hűtlen vajda ellen. Tergovistban fejeztetvén le Vlád Drakult: útja a *Töröcsvári* szoros lehetett.

Mátyás király 1467-ben Moldvába az *Ojtozi* szoroson át vezetett hadjáratot István moldvai vajda ellen, Moldvabánya felé.

1493-ban Ali bég a *Vöröstoronyi* szoroson tört be Erdélybe s visszatérő útjában ugyanott semmisítette meg hadát Telegdi István alvajda.

1550-ben Fráter György az Erdélybe törő moldvai vajdát *Ojtoznál*, Kendy János a havaseli vajdát *Brassónál* verte ki az országból. Ugyanott verte vissza Castaldo a moldvai vajdát 1552-ben.

1595-ben Báthory Zsigmond hadai a *Töröcsvári* szoroson mentek ki a győzelmes gyurgyevői harcra a török ellen.

1599-ben Mihály oláh vajda a *Bodzai* szoroson jött be s ott is veretett ki 1600-ban. Ez volt az egyetlen oláh hódító (a székelyek segítségével), aki végül Torda mellett a Keresztes-mezőn pusztult el szövetséges társa Básta orgyilkosai kezétől.

II. Rákóczi György (aki a *Gyimesi-szoros* védelmére várát építtetett) 1653-ban Lupul vajda ellen Kemény János vezetése alatt hadat küldött, Jászvárost elfoglalta, majd Szucsavában ostrom alá fogván, Lupul vajda maga is ott esett el.

1655-ben a fejedelem személyesen indult Havasalföldre s Plojesti mellett leverte az oláhokat.

A két Oláhország ettől fogva, mint előbb is sokszor, hűbéres tartománya volt Erdélynek, miként annak előtte a magyar királyságnak.

1690-ben Thököly Imre a *Töröcsvári* szoroson készült bejönni Erdélybe, de Heiszler császári tábornok és Teleki Mihály az erdélyi hadakkal útját állván, a Királykő háta megett Zernyest felé ereszkedett alá. Rövid uralma után Badeni Lajos a *Bodzai szoroson* szorított vissza Oláhországba. A *Töröcsvári szoroson* próbált még egyszer átjönni, de Veteráni tábornok visszaűzte.

II. József török hadjáratai alkalmával leginkább a *délkeleti szorosok* szerepelnek.

1788-ban az *Ojtozon* nyomúl be Moldvába Splényi altábornagy hadosztálya s a Tatros patak mellett és Adsudnál folytat szerencsés harcokat.

1789-ben Hohenlohe herceg sikerrel védi a szorosokat, a törököket visszaveri Predeálnál a *Tömösi*, majd a *Bodza* szorosban, végül a *Vulkán* szoros közelében.

A szabadságharc folyamán a keleti és déli szorosok szerepelnek; amazokon veri ki Bem az osztrákokat, emezeken jönnek be az orosz hadak.

1848 december végén Bem Urbánt Besztercén át a *Borgói* szoroson keresztül űzte ki Erdélyből. Majd 1849 február havában újra Bukovinába verte vissza.

Ugyanő Skariatin orosz tábornokot 1849 március 11-én Nagyszebennél megvervén, a *Vöröstoronyi szoroson* át, a merre jött, űzte ki Oláhországba.

Lüdersz orosz tábornok 1849 június havában a *Tömösi szoroson* nyomult elő, árulók segítségével.

Bem Clam Gallas seregét megvervén, az *Ojtozi szoroson* át maga is Moldvába nyomult.

Bem 1849 augusztus 5-én Nagyszebent bevéve, az oroszokat a *Vöröstoronyi* szoros felé Talmácsig szorította vissza.

A legújabb kor történetéhez tartozik, hogy az oroszok ellen 1878-ban szervezett székely légio az *Ojtozon* át készült bevonulni Moldvába a törökök segítségére.

E történeti áttekintés mutatja, hogy még a múlt századok folyamán is, mikor a honvédelem szervezetien volt s a modern erődítési eszközök nem álltak rendelkezésünkre, nem volt könnyű Erdélybe hatolni; annál könnyebb volt azonban innen amoda át leereszkedni.

A történelem tanulsága az is, hogy felföld könnyen uralkodhatik az alatta elterülő alföldek felett; de az ellenkezőre: az alföld uralmára a felföld felett, alig van példa a történelemben.

Erdély a mostani világháború zivatarában is erős bástyafalnak bizonyult. A *Radnai* szoros kapujánál, Kirlibabánál s a *Borgói* szoros bejáratánál, Dorna-Vatrán túl erős harcok folytak; de az orosz hadak százazrei Erdély kapujánál elvérzettek hős honvédeink súlyos csapásai alatt. Áldott legyen emlékezetök, akik ott életüket áldozták!

A többi szorosok is mint megvíthatatlan sziklafalak állanak őrt hazánk keleti határain. S e bástyafaloknak vannak és lesznek őrállói, kik visszavernének minden vakmerő támadást.

„Lieb Vaterland, magst ruhig sein!“

A magyar és székely világhírnevet szerzett nemcsak a Kárpátok védelmében, de idegen országok csataterain is. A szász és erdélyi oláh hű testvérnek bizonyult a vérkeresztségben. Erdély felett Magyarország harcedzett fiainak önfeláldozó hazaszeretete áll őrt.

Dr. Szádeczky K. Lajos.

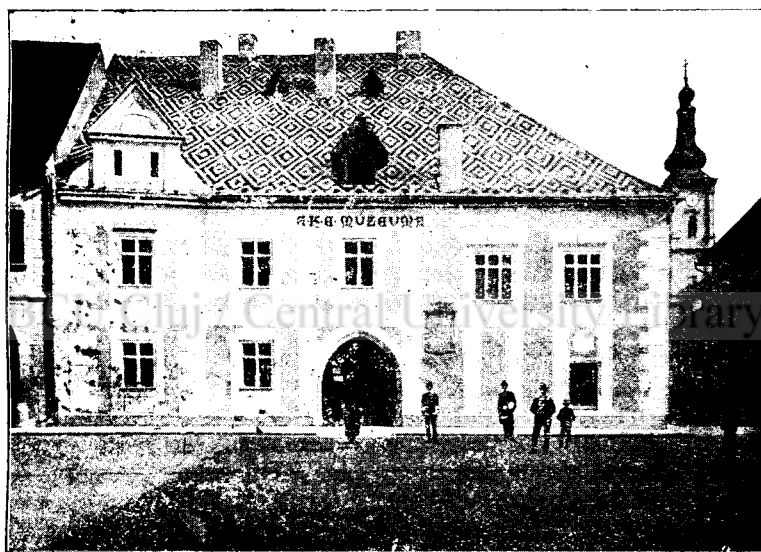
Mátyás király születési házaról.

Mátyás király születési háza jelenlegi állapotában minden valószínűség szerint 3 házból jött létre s ezek között a középső az a ház, amelyről feltehető, hogy Mátyás király szülőháza. Ennek a három háznak különböző jellegét kívülről is könnyen meg lehet állapítani. A közbelső egy gót kapu keretével kezdődő s ugyancsak egy csúcsíves kapukerettel végződő emeletes ház. Ezen második gót kökeret azonban a ház hátsó részének későbbi kiépítése alkalmával a mai hosszú kapuköz közepére a falak közé került s most is ott van. Ezen régi háznak emeletén a Klastrom-utca felőli szobában alacsony, erős aikotású, alighanem románkori eredettel bíró ívezetek vannak, a melyek felett több, úgynevezett tám, műnyelven Träger, látható. Minden jel, — ezek között az utcai oldalra tekintő köveinek füstös és viseltes voltát is odaszámítva, — arra vall, hogy ezen erős ívek a Klastrom-utca felé nyitott erkélyt képeztek és a táмок a padlásnak az utcára kirugó gerendáit tartották. A bemenettől jobboldalra és hátrafelé a régihez új házat építettek, a melyről az épségben megmaradt, farkasfogú díszítéssel ellátott ablakhomlokzat kövei után is meg lehet állapítani, hogy a reneszánsz korban keletkezett és hozzáépített a középső házhoz. A régi ház utcára rugó erkélyboltoívei belejutottak ezen újabb ház emeleti szobájába. A korábban nyitva levő erkély köveinek közei fallal töltetvén ki, az egész utcai oldal a két emeleti szoba válaszfala lett s egy gót kökeretű ajtóféllal készítették rajta átjárót. A régi és hozzáépített baloldali új háznak ablakai most egy színvonalban állanak. Hogy azonban a régi ház törpebb volt és előbb állott fenn, arról meggyőződést szerezhetni az utcai emeleti ablak alatt levő fal szerkezetéből, miután ez egészen eltérő tégláival és azoknak a már fennállott ablakoldalokba való behelyezésével világosan mutatja, hogy a régi épület ablakát miként helyezték a harmadik új épület magasabban fekvő ablakaival egy vonalba. A vakolat megbontásával bármikor meggyőződhetni erről. A legutolsó restaurálás alkalmával az épületről leveretvén a vakolat, az ablaknak később történt felebbhelyezése látható volt. Igazolják ezt a bontás alkalmával felvett fényképeim is, a melyeket az EKE irattárában helyeztem el.

A jobboldali épületnek nemcsak építési kora bizonyítja, hogy később került a régi épülethez, hanem némileg az is, hogy épen tengelyébe esik a mai Mátyás király-utcának, holott az korábban valószínűleg egyenes vonalú szabad utca volt és úgy vezetett a legrégebb város középpontja, az óvári templom elé. Minthogy azonban ezen új épülettel a régi ház kijárata elzárattott, valószínűnek látszik, hogy a tulajdonos a régi ház egyik szobáját kapuközzé alakította át kijárásul a piac felé. Így a földszinten a régi háznak csak két kis szobácskája, jobban mondva egy kis szobája és konyhája maradt meg. A restaurá-

laskor a régi szabad tűzhelyű pitvarkonyhának felülről lefelé szélesedő sátoros kéményén a százados koromrétegek még láthatók voltak, valamint a konyha vagy kamara kis ablakán a gótikus jellegű vasrostély tanúságául szolgált annak, hogy ez a rész a szabadba nyílt és vasrostélylyal volt behatolástól védve. Ez a vasrostély a későbbi építkezéssel az épület belsejébe kerülvén, elvesztette hivatását. A restaurálás megkezdésekor még helyén láttam, hegyes c alakban két oldalra kanyarodó fogakkal volt ellátva, de az előtte levő szobára nézve, mely most az őrlakása, alkalmatlan lévén, kivételett és elkallódott.

Az épület baloldalán levő ház, tehát a harmadik, szögbe törve csatlakozik a középső házhoz s pincéje a mai napig sem a Mátyás király szülőházának, hanem a szomszédnak tulajdona. Hogy azonban ezen később hozzácsatolt harmadik ház jóval későbbi keletű, mint a középső, bizonyítja az emeleti szoba átjárójának kőkerete, amelynek homlokzatán az 1578 évszám áll és reneszánsz-kori faragvánnyal van

ékítve. Ennek az emeleti nagy szobának padozata magosabban fekszik, mint a hozzá csatlakozó, a kapubejárat felett álló szobáé, úgy, hogy néhány lépcsőn kell ehhez leszállani. A legújabb ház emeleti és földszinti nagy szobája úgy jött létre, hogy az utcai szomszédos szobák közfala kivételett. Minthogy azonban a két szoba mélysége nem egyezett, a különbséget feltüntető nagy kiugrás a szobák északi felén most is megvan. Az oda csatolt régi kisebbik szoba padlója lennebb esett, mint az új szobáé s miután a padlón nem volt meghagyható az a kiugrás, ami a falon megmaradt, a padló feltöltetett és az átjáró ajtóhoz lépcső került. A Mátyás király szülőházának nyugati oldala is eredetileg szabadon állott, amit bizonyít a két ház összeszőgelésénél a régi háznak nyugatra forduló oldalán is simára faragott sarokkövei, quáderei, amelyeket most a hozzá épített ház fed. A szobán levő harmadik ház törési szögénél különösen a fedelen mutatkozó kellemetlen építészeti disharmonia eltakarására a restaurátor a homlokzatra falazatos padlásablakokat építettett, a minék eredetileg nyoma sem volt és a színes cserépfedélburkolattal együtt majdnem egyetlen modern újítás az épületen.

A házak alatt azoknak külön eredetéről tanuskodva téres, szép pincék vannak, aminthogy az e korbeli kolozsvári házak mind igen téres jó pincékkel és nagy padlásokkal vannak ellátva. A pincékre elődeink egyrészt a háborús világ, a város-ostromok és égések miatt, másrészt azért fektettek súlyt, mivel a hegyoldalakon ma is Szász-Lónáig található szőlőtőkék tanúsága szerint nagyarányú szőlő- és bortermetelést üztek. A Mátyás király-ház egykorú tulajdonosáról okmányok külön feljegyzik, hogy terjedelmes szőlői voltak. A pincék nagyságára nézve még például hozhatom fel a régi Kárvázy-, most a Püspöki Miklós tulajdonát képező főtéri háznak *belül emeletes* pincéjét. A Mátyás király születési házában a korábbi pincerészek boltozata terméskő, a későbbié téglá. Bemenet a jobboldali ház alatt levő pincében az utca felől most is megvan a falban a kőajtókeret, amely a régi utcai lejárathoz tartozott, miután könnyebb hozzájutás céljából sok kolozsvári pincének az utcáról volt lejárata, amint az a Monostori-út 8. sz. háznál most is megvan.

A Mátyás király-ház hatalmas padlása, erdélyiesen hiúja, beillik nagyságban a régi hiúk közé, de kétségtelenül a legújabb része a háznak, mert vagy a házak építése és egyesítése, vagy a nagy kolozsvári tűzvészek miatt később került a falakra. A régi kolozsvári padlásoknak a levántei kereskedelem és árúlerakodások céljaira olyan padlásaik voltak, mint amilyen ma régi holland városokban a csatornák mellett sok háznak van. Erkélyes nyitott padlások ezek tornáccal és közepén felvonó csigákkal ellátva a vízi járműveken odavitt árúk és tárgyak felvonására. A főtér északi oldaláról a múlt század első felében felvett és az Erdélyi Múzeumban levő olajfestményen láthatók ezek a padlások. Gyerekkoromból a mai Kossuth Lajos-utcában még két ilyen házra emlékszem.

A középső ház sarkai kívül váltakozó sárga és fekete kockákkal, quáderutánszatokkal, közepén pedig sárga festett oszlopokkal voltak díszítve. Ezen felfutó oszlopdísz adta az alapot az épületen most a vakolaton jelzett, de az eredetnél szélesebb és más rajzú oszlopdíszítéshez. A most említett sárga-fekete festést ezen korból való felvidéki házakon még láthatni. Kolozsvárt gyerekkoromban az óvári úgynevezett Bástá-házon láttam, amely ház a mostani, Károlina-tér 3. sz. ház helyén állott. E háznak megőrzésre érdemes, faragott kődíszítései az Erdélyi Múzeumban vannak.

Mindeddig hívatottabbakat hiába várva, a fennebbiekben kívántam az enyészettől megmenteni laikus szemlélődés-közben szerzett régi tapasztalataimat Mátyás király születési házáról. Az elmondottakból következtetve most már a nagy király születési helyének meghatározásához azon feltevés látszik valószínűnek, hogy a király a legrégebb, középső házban született. Minthogy pedig ebben az emeleti igénytelen két kis szoba előtt a mostani szoba helyén nyitott erkély volt, alatta pedig a most is meglévő szobák csak egy régi ölnyi szélesek s oly parányiak, hogy Hunyadi Jánosné hálószobájának aligha válltak volna be, a legnagyobb szoba pedig csakis a mostani kapubejárat lehetett, ebből azt következtetni, hogy *nagy királyunk a mai kapubejárat helyén állott szobában született.*

Hogy azonban Mátyás király csakugyan e házban született, azt úgy saját, valamint Heltai Gáspár állítása, fenmaradt okmányok, az ezek alapján évszázadokon át állandóan élvezett adómentességi kiváltságok és hívatott historikusok megállapításai kétségtelessé teszik.

Kívánatos, hogy az Eke a ház felvételére szakértő mérnököt kérjen fel, aki pontos méreteket készítsen a házról és állapítsa meg többek között a mai érdekes pincelejárat, lépcsőház, mellette levő sátoros kémény

eredeti helyzetét és igazítsa helyre netalán téves következtetéseimet. E célra segítségére lehet azon alaprajz, amelyet a szerencsére abban maradt lebontás és a réginek helyén épülő új alkotás céljaira vettek fel. Annak idején a kiküldött építési bizottságba az elhatározott bontás véghezvitele előtt Sándor József indítványára hívtam meg és mindig hálás vagyok neki érte, hogy ezúton meggyőzve a bizottságot a fenntartás lehetőségéről és szükségességéről, sikerült Kolozsvár legbecsesebb ereklyéjét a megsemmisítéstől megmenteni. Az épület történetéhez szükséges tudni, hogy nyugati oldalfala kidúlóban volt és az utca felől gerendákkal volt feltámasztva. Ez a körülmény adott okot annak kimondására, hogy az egész lebontandó. Egyik indítvány szerint helyére egy emlékoszlop került volna, a bizottság határozata szerint pedig az újonnan építendő iparmúzeum. Ez ellen felhoztam, hogy N. Péter cár születési házáat egy fölébe és körülötte épített házzal mentették meg, amelynek falaihoz az omladozó házat kikötötték, az építési technika mai fejlettsége mellett nem szabad a fenntartás lehetőségéről lemondanunk. Így épített cementbe rakva a nyugati fal. Az épület többi része változatlanul maradt.

Békésy Károly.

Néprajzi kirándulás a Lápos hegységbe.

Írta: Orosz Endre.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

I. A Hugyin sztina.

(Folytatás.)

Ez a tőkési juhásztanya, pásztor elnevezés szerint: *mutaré*¹ a Hugyin északi lejtőjén, óriási magasra nőtt, egyenes törzsű, 1—200 éves bükk- és fenyőből álló őserdőben fekszik. *Inyeván* (Ünőkői) *Stefán* bács gazdálkodása alatt 6 pakulár 7 kutyával 500 juhot és kecskét őriz a Hugyint övező havasi legelőkön. Mielőtt még mi kiáltozni akartunk volna, a tanyán lévő kutyák már meghallották érkezésünket s dühösen ugatva elénk rohantak, mire egyik pásztor védelmünkre sietett. Vezetőm is tőkési lévén, természetesen örömmel fogadtak bennünket s pásztor szokás szerint rögtön az utas éhségét csillapítani igyekeztek. Engemet a sztina berendezése és a kaliba felszerelése érdekelt és pedig annál inkább, mert a havasi pásztorok életmódjának kutatásával, a birtokukban lévő használati tárgyak leírásával s általában azzal az ősi egyszerű életmód megfigyelésével alig találkozunk turistáink útleírásaiban. Pedig az ilyen tanulmányokkal egybekötött turistáskodás a sportolás élvezetén kívül a honismertetésnek olyannyira kívánatos művelését is előmozdítja. Szemlélődéseim során első a juhkosár vagy *sztunga*, melynek oblongum alakú területét a lehető legkezdetlegesebb módon, csupán levagdalt fenyőággal és közbe-közbe ledöntött fatörzsekkel kerítették be. A *sztunga*nak felső végén áll a 4 villás oszlopra épített *kaliba*, melynek 3 m. hosszú hátát ferdén fektetett fenyődeszkák alkotják; elül a lejtő felé nyílt, itt van a tűzhely, úgyszintén jobbról-balról is szabadon áll, mert itten van a bejárás. A tűzhely mellett kétfelől 2 szolgálfa van a földbe

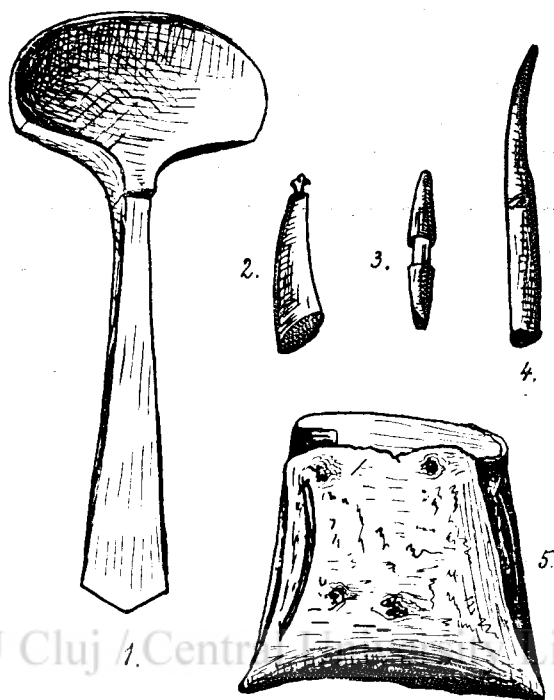
¹ Ennek értelmezését adtam az Erdély 1913. évfoly. 42-ik oldalán.

mélyítve; a nagyobbik neve: *vürtyézs* a tejforraló üstnek való, a kisebbiknek *guzsbé* a neve és a puliszkafőző kisüst számára való. Az előbbit gúzszzsal egy 1·2 m. hosszú oszlophoz erősítik, mert a tejjel tele üst nagy súlyát a magában álló szolgálfa meg nem bírná. A 3×3 m. területű kaliba belsejében a következő tárgyak voltak: kétcsövű fegyver az oszlop villáján, 1 nagy rézüst, 1 kis pléhüst, 2 ordaszedő nagy kanál, 1 tejtörő (*zsintálev*), 1 ordakeverő (*stycer*), 1 puliszkakeverő (*koleser*), 3 balta, 1 löportartó-szaru, 9 galáta, 1 nagy bödön (*putina*) és 2 kis bödön, 3 fedeles (*figyeles*), 3 kártyus, 1 kerek fatálca, 1 fakupa, kés, néhány bot, 2 pásztorfaragta evőkanál, 3 cigánykanál, 1 bolti pléhkanál, szaru sótartó és fenékö homokkőből. Eredeti volt az evőkanalak tartója, ez ugyanis egy földbe állított fatörzs volt, melynek egy ék által nyitva tartott hasadékába dugták a kanalakat.

A kalibától 2 m. távolban 6 villás oszlopon áll a sajtok elhelyezésére szolgáló *komárnyik*, melynek szerkezete, valamint a padlására felvívó ősi létra is azonos a *Birla* hegyi havasi juhászatnál már ismertetett és rajzban is bemutatott példával. A komárnyikot itten ágakra terített pokróccal fedték le, melyet a szél ellen 5 meghajlított rúd szorított le. E helységnek 4 villás lábú asztalán, — melynek lapját felébe hasított fatörzsek alkották — börtarisznyák, sajszűrő zacskók, kolompok, börtüsző és szokmány nevű ruhadarabok foglaltak helyet. A pásztorok öltözete: szurtos ing és gatyá, fekete, zsiros nemez-(filc)kalap, széles börtüsző (*kurej*) és tompaorrú bocskor a bácsnak, hegyesorrú a pakulárnak. Esti 6 órakor fejni kezdtek a pásztorok, még pedig mind a heten egyszerre és ezt fakupa használata nélkül egyenesen a *galáta* nevű kis csebrekre eszközölték. A nyári szárazság miatt már fűhiány lévén, a tejnek csekély mennyiségéről panaszkodtak. A fejest követő dolgok elvégzése után vacsora következett, a mi ordás puliszkából állott; ezt egy kerek deszkalapra borították ki az üstből, a melyet körülülve olyként ettek, hogy ujjakkal golyókat formáltak belőle s ezeket beszéd közben gyorsan fogyasztották. Különben feltűnő volt még nekem, hogy e vidéken a puliszkának nem *mamaliga* az oláh neve, hanem *tokáné*. Vacsora után nagy tüzet raktak és pedig nemcsak ebben a közös lakást képező kalibában, hanem a juhakol ellenkező végének két szögletén lévő, csak 1—1 személy befogadására elegendő két kis kunyhókban is, mert a minden éjjel ólálkodó farkasok, sőt medvék támadása ellen ilyen ébernek kell őrködniök. S csakugyan lenyugvásunk után alig telik el egy órányi idő csendje, mire a sztina körül illő távolságban léptek ropogása hallatszik. A sztina körül heverésző kutyák a legelső hallatára felszökkenve helyeikből dühösen ugatnak és megrohanják az éjjeli jövevényt, a melyre a pásztorok is figyelmesek lettek s mondják, hogy jön az „*urszu*“. Ettől kezdve egész éjjel alig csendesül a kutyák ugatása, mert mintegy félóránként ismét közeledik a medve, de természetesen a kutyák ismét elűzik. Itt látjuk csak igazán, milyen hasznát veszik e hűséges állatoknak, melyek nélkül itt az őserdőkben nem lehetne a juhokat megőrizni éjjelente. Sokáig hallgattam ezen nekem szokatlan jelenséget, de végre is az álom elnyomta szememeimet.

Másnap (VII. 13.) hajnalban már $\frac{1}{2}$ 3 órakor talpra állnak a pásztorok, hogy a reggeli fejest elvégezzék; felkelek én is, hogy a sztina felszerelését jobban szemügyre vegyem. Megtudom, hogy az akolban felállított sózófák neve itten is: *griválé*. A juhok szarvhegye mind le van csonkítva, hogy egymás gyapját ne tépdessék. A pásztorok börtarisznyái itten is tót típusúak kevés sárgarézgomb diszítéssel. Pásztor-kürtjük nincsen. Elmondják, hogy pünkösöd előtt mintegy 2 héttel jöttek

fel a havasra s Keresztelő Szt-János fejevévelig maradnak, esetleg míg fű van és a jó idő engedi. Az elszállításra alkalmas kisebb tárgyakból a következőket vettem meg:

1-ső tábla.

1-ső tábla. 1. á. Nyelére haránt álló kerülék öblű evőkanál (*lingure*) juharfából, pásztormunka.

2. á. Sótartó kecskeszarvából (*kornuc gye kápre*), melynek dugója egy kis fenyőág.

3. á. Bárányszemző (*szünzeu*) mely a közepén látható bevágáson kötéltre erősítve mint a fémcattok ősi elődje még manapság is általános elterjedésű. Ha az állatok valamelyikét megakarják kötni, úgy a kötélt egyik végét ezzel a szemzővel hurkolják össze az állat nyakán.

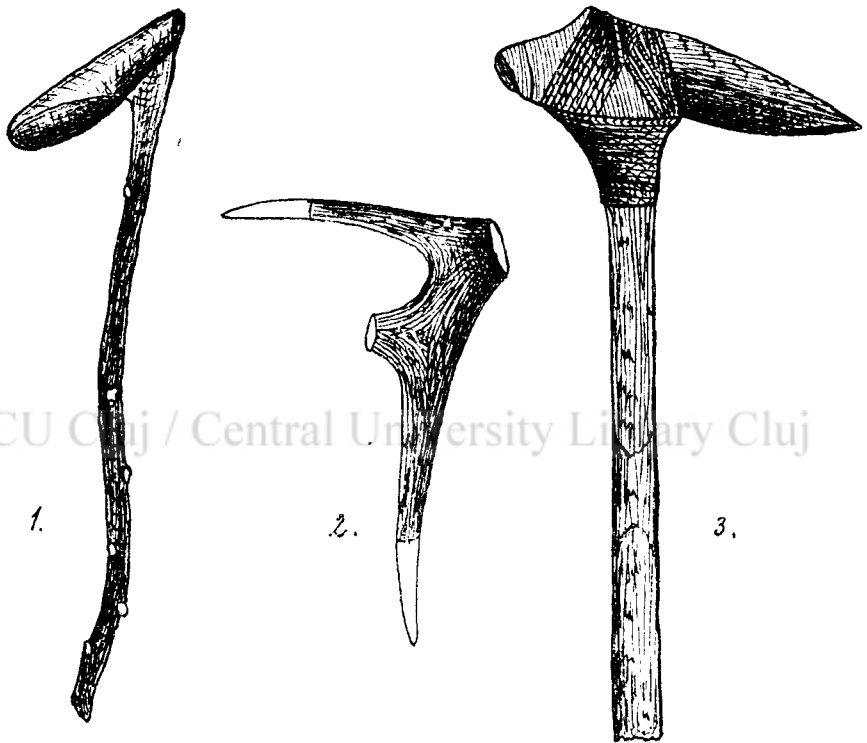
4. á. Bocskorszurkáló ár (*szurkáleu*) fiatal fenyő törzsének belső, göcsös fájából, mely az újonnan készült bocskorlyukak kitégítésére szolgál s mint ilyen ez is őseredetű szerszámja az emberiségnek.

5. á. Kis kászu (*kosuc*) az *Abies excelsa* Dc. nevű fenyőnek könnyen lehántható, szép vörösbarna kérgéből, melynek oláh neve: *molid* s a melyet áfonya, szamóca és gyanta gyűjtésére a legkezdetlegesebb módon olyképp készítenek, hogy az alul kettéhajlított kéreg két szélét egy-egy vékony fenyőággal összetűzik.

II. Ökörgulya-tanya.

A Huguin sztina juhászainál minden dolgomat elvégezvén, búcsuzunk, mire a kiosztott dohányajándék fejében további utunk irányításában szívesen adnak a pásztorok útbaigazítást. $\frac{1}{4}$ 5-kor indulunk fel a

Hugyinra. Szép fenyvesben emelkedünk, melyben 3 m. kerületű fenyőtörzseket is látunk. Majd a Hugyin nyugati lejtőjére kanyarodunk, hol egy dűsvízű, szép csorgó közelében fekvő tisztáson ökörgulya tanyához (boérie) érkezünk. A kincstár tulajdonát tevő havasi legelők használatáért egy-egy pár ökör után 20—24 kor. évi bért fizetnek a szomszédos községek lakói, kiknek ez alkalommal éppen 80 drb. ökre volt itt a havason egy pásztorlegény és egy bojtárfiú őrizete alatt. Az állatok őrzésében elmaradhatatlan segítő-társuk egy farkasszürke szőrű u. n. farkaskuvasz, mely kisebb, mint a fehér juhászkomondor, de ennél mérgeesebb és harapósabb természetű. A fenyőkéreggel fedett egyszerű deszkakaliba félig a földbe volt mélyítve és tekintve, hogy tejkezelés nincsen benne s amugy is csak két személynek szolgál éjjeli menedékül, tárgyi fel-

II-ik tábla.

szerelés dolgában fölötte szegény. Mindazonáltal mégis akad följegyezni való: egy szilfa (*Ulmus*) háncsából készült ostor, mely mint az erdélyi pásztorélet egyik ősjellegű eszköze, erdős vidékeinken itt-ott még előfordul. Egy másik tárgy pedig, melyre itten rábukkanni szerencsés voltam, a hazai pásztorélet tárgyi néprajza szempontjából teljesen unikum. Ez a II-ik t. 1-ső ábráján látható facsákány, mely egy fiatal bükkfából akként van készítve, hogy a törzs ferdén bemetszett darabja a csákány vízszintes állású, köríves élét képezi, míg a törzsnek egy oldalága az eszköz nyelét szolgáltatja. Az egésznek hossza = 76 cm., foka = 21 cm., a törzs átmérete = 7 cm. A kaliba egyik szegletében a földön láttam meg és célját tudakoló kérdésekre elmondotta a pásztor, hogy mivel ide fel a havásra sem ásót, sem vascsákányt nem hoztak magukkal, hát ősemmódra, ezzel ásták és mélyítették le a kaliba belsejének talaját. Hogy

mennyire hasonlók az őskori és jelenkori természeti népek földvágó eszközei, nem lesz érdektelen e helyen egy pár analogiát bemutatni. A 2-ik ábra szarvasagancs, kapája őskori és a svájci cölöpépítményekből került elő, de ugyanilyen agancs-szerszám hazánk területén is találtatott.

A polynéziai vadnépek kőszerszámai közül a 3-ik ábrán lévőt *Lubbock* után adom *Tahiti* szigetéről,¹ melynek a nyelére kapaszerűen keresztben álló éle szintén teljes analogiát mutat a hugyini facsákányhoz. Az ilyen érdekes néprajzi tárgyak, melyek rávilágítanak az őskor emberének kezdetleges eszközeire, csak félreeső és a kulturális központokból nehezebben megközelíthető helyeken találhatóak föl, ezért tehát havasi kirándulások alkalmával a pásztortanyák megfigyelése már ezen szempontból is igen kívánatos. Az ökörpásztor (boár) szó nélkül átengedi nekem a facsákányt, csak vezetőm töprenkedik azon, vajjon mire lehet jó ez a fadarab, melyet különös őrizetére bízam, mikor ilyet otthon is lehetne csinálni. A pásztor beszélgetésünk közben elmondja még, hogy az előző napon kalibájukból ellopták egész máléliszt készletüket, egy tele fedeles zsendicét és egy kis bödön túrót, most pedig míg ismét ellátják őket hazulról élelemmel, kénytelenek naponként a juhászoktól kölcsön kérni. Ez az eset, midőn a tettes így megkárosítja a havasi vadon magányában élő pásztorokat, hol azok igazán önmagukra vannak utalva, mindenesetre az illető népfaj erkölcsére vet szomorú világot.

Pontban 6 órakor indulunk innen fel a Hugyinra. Útunk eleinte tiszta fenyvesben (*Abies excelsa* D. C.) lankásan emelkedik; a tisztásokon boróka- és áfonya bokrok terpeszkeenek, míg a talaj szép élénkzöld gypsöznyegében tekintetünk egy 2–2 ágú villás szárral tova futó kúszónövényen akad meg, amely nem más, mint a magasabb hegyvidékeinken bőven termő kapocsos korpafű (*Lycopodium clavatum* M.) Két órai csendes menetelés után, egészen eltörpült fenyőbokrok között felérünk az 1612. m. magas csúcsra. Heves szél fúj a tetőn, azonban a feltáruuló szép panoráma feledtetni velem a kellemetlen fogadtatást. Körülnézve, föltűnedeznek a dési járás északi részén fekvő *Bredza* (974 m.) a Sztojka-füredő felett emelkedő *Sátor* (1041 m.), a Hugyin közelében: az 1135 m. *Aries*, az 1482 m. *Kis-Hugyin*, az 1474 m. *Stegyior*, az 1842 m. *Czibles*. Északkelet felől előttünk van a *Jód patak* völgye s felismerjük ott lent a távolban fekvő *Jód*, *Konyha* és *Rozávllya*, *Iza*-menti községeket. Kelet-felé a *Pietrosz* 2305 m. magas óriási sziklatömege vonja magára figyelmemet, de mindezeknél sokkal meglepőbb és lebilincselőbb hatású az a látvány, amit az északkeleti horizont-felé a máramarosi havasok, ködhe vesző roppant hegytömegeinek égbenyuló ormai és tarajvonalai nyújtanak a szemlélőnek. Valahányszor e végtelen hegytenger sötétzöld hullámain látom, mindannyiszor magam elé képzelem boldogult *Sigmeth Károly* alakját, mint az északkeleti Kárpátok rengeteg hegyvidékeinek legalaposabb ismerőjét és legkiválóbb turistáját. Egy teljes óra hosszáig gyönyörködtünk a remek körképben, mialatt pihenés közben jól esik a falatozás. 9 órakor indulunk lefelé a szomszéd *Kis-Hugyin* irányában s éppen a csúcs közelében farkasok lábnyomaira figyelmeztet vezetőm, melyeket az ösvényen terpeszkedő pocsolya szélein szemlélhetünk. Útunk a két Hugyin közötti hegynyergén át Tárnicá Hugyiesuluj, mindenütt a gerincen vezet, a melyről azonban mi — excursióm nem lévén időhöz kötve — áfonya szedgetés céljából többnyire letérünk s inkább a gerinc déli bokros lejtőin haladunk. Elvonulunk a *Kis-Hugyin* (helyi néven

¹ Sir John Lubbock: A Történelem előtti idők. II-ik köt. Budapest, 1876. 133. lapon.

Hugyies) 1482 m. magas kúpja mellett, majd tovább kelet-felé meredek oldalakon és hegynyergeken át menve érintjük a *Verfu Stegyior* 1474 m. magas tetőszéleit s 2 óraker délekelet felől előttünk áll a *Czibles* hegytömegének északnyugati csúcsa, az 1831 m. magas *D. Ársz* (Égett vagy kopár szirt). A Stegyiortól roppant meredek oldalon ereszkedünk alá a *Stegyior patak* forrása melletti juhásztanyára, hova 1/4 óraker érkezünk meg.

III. A Stegyior pásztortanya.

A kelet-nyugati irányban lefolyó *Czibles patak* jobboldali mellék-vize a *Vályá Stegyior*.¹ Ennek forrása közelében van egy sztina, melynek állatállománya és pásztorai Tökéshez tartoznak. Rögtön letelepedünk pihenni, mialatt a bács igen szívélyesen kínál édes és savanyú tejtermékeivel, én azonban egyelőre csak a páratlanul tiszta és jéghideg víznél maradok, melyet a közeli forrás szolgáltat. Ellenben vezetóm móhon falja az elébe tett savanyú tejet, miközben a bács hasonló mőhősággal élvezi a vezetóm által előadott legújabb tökési híreket. A pásztorkaliba a lejtőn áll és pedig hátsó része a hegynek É.-ra; frontja D.-re néz. Hossza csak 2·8 m., szélessége 1·8 m. Az egész bódé vázát négy villásfa képezi, a melyekbe hengeres fatörzseket fektettek s ezekre ismét rövidke keresztúrdak vannak felrakva. Fedele 2—3 százados legidősebb fenyőfáknak 1·5—2 m. hosszban lehántott kérgéből áll, amelyeket 2 kampós faággal leszorított rúd tart szilárdan. A kaliba hátsó részét félbe hasított fenyőtönkök fedik, ugyancsak zárt jobbról-baltól is, míg elül nyílt és itten egy vastag bükkfátönk volt lefektetve a tűzhely védelmére.

A kalibától keletre 2 méternyi távolságban áll a 2·4 m. h. és 1·7 m. sz. komárnyik, melynek vázát 5 villásfa képezi. Két végén két magasabb villásfa emelkedik föl s az ezeken átfektetett vízszintes rúdra terített pokróc és egy fehér lepedő alkotja a fedele. Alatta a földbe vert, 4 lábón álló magas asztal foglal helyet. A komárnyik padlására vivő lépcső itten is bemetszésekkel tagolt hengeres fatörzs, aminőt már mult évi közleményemben rajzban is bemutattam. A kaliba és a komárnyik közt két villásfára fektetett vízszintes rúdon függ a sajtok lemérésére használt fakompona (kumpená) nevű famérleg, de ezenkívül ruhák teregetésére és bőrök szárítására is használják e rúdat. A kaliba fedeléhez támasztva állott egy zinkpléhből készített, 283 cm. hosszú havasi kürt, (*Trümbgyice*) mely hat külön bádogcsőből van összeforrasztva s az érintkezés helyein egy-egy karikával megerősítve. A karcsú, vékony hengeralakú kürtnek csak legalsó, 80 cm. h. tagja kezd kitágulni, de ez is csak annyira hogy öblének átmérete nem több, mint 6·5 cm. Fuvókája megszőkített bádogdarab, mely szintén oda van forrasztva. Magyar-Láposi bádogos készítette. (II. t, 1-ső á.) E bádogkürtök az ősi kéregkürtök helyét foglalják el mindenütt s amily mértékben hanyatlanak emezek, ugyanoly mennyiségben terjed amazok használata. Készítésükkel nem kell vesződniök, megszólaltatásuk könnyebb és kezelésük is egyszerűbb.

A bács elmondja, hogy juhállományuk 600 drb., ezenkívül őrizetük alatt van még 60 ökör. Nyolc pásztorkutya segíti munkájukban, amelyek az idegenekre oly dühösek, hogy közelükben egy lépést sem lehet tenni, mert különben rögtön megrohannák és szétmarcangolnák az illetőt. Jellemző a kutyák fülkagylóinak megcsonkítása, amit azért tesznek, hogy éjjelente a legkisebb neszre is figyelmesek legyenek. A sztina külső

¹ L. Special-Karte. (1: 65,000) Zone 15. Col. XXX. Kapnikbánya c. lapját.

berendezéseinek megfigyelése után a kaliba belsejére kerül a sor s itt rögtön valamely érdekes néprajzi tárgy után fürkész tekintetem; ezenközben természetesen semmi sem marad előttem a kaliba belsejében észrevétlenül. Az itten talált használati tárgyakkól följegyeztem a következőket: 1 nagy és 1 kis rézüst, 7 galáta, 1 oltós és 2 más fakártyus, 3 fedeles, 5 fabödön (*putina*), 1 kis turós bödön, 1 kerek fatálca a puliszka kirakására, 2 fakupa, 2 nagy fakanál és 1 pléhkanál, puliszkakeverő (*tokéneu*), tejtörőfa (*zsintáleu*), 1 cserépcsupor, 1 kis üveg pohár, vaskolompok, kősdarabok, 5 bőrv (*serpár*), alakú bőrtarisnyák, 3 szolgálfa, 3 sajtzacskó, szűrőrongy, sima juhászbotok és ruhaneműek. Mindezek közül a legnagyobb figyelemre a kemény bőrből való deréköv vagy tüsző tarthat számot, amely ősrégi érdekes ruhadarab, egyrészt a test derekának szilárdan tartására, másrészt a nemesebb belszervek és a gyomor védelmére szolgál, de ezen előnyein kívül még a legszükségesebb apró utensiliák; pénz, kés, csiholó, kova, tapló, gyufa, pipa és dohány elhelyezésére is alkalmas. Az ékalakú csiholó acélt meg a pipaszurkálót sárgarézdtrótból csavart láncra kötve tartják az övben, úgy, hogy a fényes lánc az öv oldalát guirlandszerűen díszíti. Gyűjteményem számára való tárgy mindössze 7 drb. akad megvétele, melyek közül csupán egy nagy ordamerítő kanál eladása körül volt alkudozás. Ez 81 cm. h., juharfából (*pályin*) faragott, „*géván*“ nevezetű kanál, melynek öble 24 cm. átméretű.

Evőkanalak juharfából; kettőnek öble lekerekített háromszögű, egynek pedig nyelére keresztben fekvő ellipsis idomú. Különösen az előbbiek igen csinos és ügyes pástorkészítmények. III-ik t. 1—3. ábra.

Bocskorszurkáló ár (*szurkálëu*), 11 cm. h., sima, hegyes fácska, melyet az új bocskorok lyukainak kitágítására használnak s mint ilyen a legősibb szerszámok egyike. 4. ábra.

Érdekes ősjellegű tárgy a zsinór-sodrófa (*vürtyëzs gye fëkut áce*), egy természetes faág, melylyel a gyapjúból vagy kecskeszőrből fonott szálakat a vízintes helyzetű fatörzsnek körben lóbálása által zsinórrá sodorják össze s ezt bocskorkötő zsinagnak használják. 5. ábra.

Megszereztem egy a bárányok terelésére használt kis ostort (*szgyics*), mely a szilfa (*ulm*) háncsából van sodorva és a nyél nyakára hurkolva.

Az éjjelt az itteni havasokon szokásos farkas-incidensek nélkül, nyugodtan aludtuk át s reggel utunk tovább folytatására készülődtünk. Heves szélrohamok rázzák meg a sztina körüli erdőket; mire a pástorok azt a megjegyzést teszik, hogy valahol valami emberölés vagy akasztás történt. Később megcsendesedett az idő s mi $\frac{3}{4}$ 8-kor induluuk. Könnyen járható, erdei ösvényen haladunk s megkerülve a *Pleucs patak* forrását $\frac{1}{4}$ 9-kor már a bükk- és fenyveserdők határán fekvő *Pelucs* nevű havasi legelőn vagyunk, mely a *Czibles* északi csúcsától N. ra terül el. Pástor-tanya áll a tisztáson, melynek ökörgulyája (*boërie*) tőkési gazdák tulajdona. $\frac{1}{2}$ 10-kor az *Árcser csúcs* lábánál vagyunk, ahol két völgy közötti hegynyergen elhagyott sztínára találunk.

(Folytatása következik.)

Az ügyvezető bizottság munkálkodása április hó óta.

1. A Kolozsvári Takarékpénztár és Hitelbank 1914. re 50 kor. összeget szavazván meg az Egyesület részére, ü. b. azt köszönettel átvette.

2. A kányafői hegynek messzelátó jellegét beszüntetve, annak területét a rajta levő gyümölcsössel együtt 60 kor. áron bérbeadta.

3. A bükketői meteorológiai ki-mutatást felküldötte Budapestre az Orsz. Meteorológiai és Földmágnese-ségi Intézetnek.

4. A Mátyásházi szerződés megújítása vagy legalább 1—2 évi meghosszabbítása tárgyában átirta a városi tanácshoz.

5. A Múzeumnak és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelősége leiratban értesít, hogy a Múzeumról szóló 1914. évi jelentésünket tudomásul vette.

6. Az Erdély folyó évi 1-ső számát 1 ívnyi terjedelemben szétküldötte.

7. 1915. évi tűzbiztosítás címén összesen 49 K. 05 f. fizetett ki és

pedig: a Bercsényi turista házra 36 K. 61 f., az Árpád-csucson levő toronyra 4 K. 92 f. a rekicseli menházra 7 K. 52 f.

8. Sürgős átirattal megkereste a városi tanácsot a Mátyásház fedelének, hófogójának és csatornájának megjavítása ügyében.

9. Az ügyvezető bizottság tagjainak felügyelete mellett a Múzeum helységeinek alapos takarítása elvégeztetett.

10. A tagdíj befizetés iránt való felszólításokat az iroda szétküldötte.

11. Közjegyző tudósít, hogy Pálffy Ernő hagyatékából 1000 kor. összeg az Egyesület részére a házra bekebelezetett, ez a hagyomány azonban csak az örökhatyó nejének halála után fog az Egyesületnek kifizettetni. Hálás köszönettel vesszük tudomásul.

12. Az egyesületi iroda és Múzeum felszereléseinek átadását M. Kovács G. volt főtitkártól Orosz E. h. titkárnak megkezdette.

Előfizetési kedvezmény. Dr. Papp Gusztáv szamosújvári városi tanácsos tagtársunk, Éble Gábor budapesti író, és genealogust már ez-előtt két évvel felkérte, hogy Szamosújvár alapítójának, a hazai örménység egykori főpásztorának: dr. Verzár Auxentiusnak családtörténeti korrajzát írja meg.

Ez a magyarságot is érdeklő dúsán illusztrált albumalakú díszmunka most jelent meg, melyet különösen erdélyi szempontból megrendelésre ajánlok. E, K. E. tagoknak a bolti 10 korona ár helyett az előfizetés ára 5 korona, mely összeget megbízás folytán címemre (Kolozsvár, Unió-utca 23. sz.) küldeni kérem.

A mű egy mintapéldánya nálam, vagy az E. K. E. Mátyásházi irodájában megtekinthető.

Kolozsvár, 1915. július hó 31-én.

Kiváló tisztelettel

Merza Gyula,

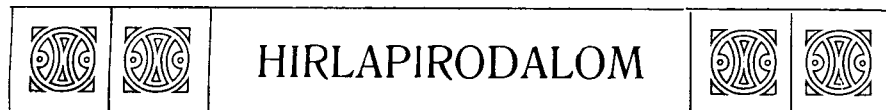
E. K. E. főpénztáros.

Tábori levelezőlap az E. K. E.-nek. Madari Zoltán vál. tagtársunk, aki főhadnagyi rangban szolgálja a haza védelmét, katonai gondjai közepette sem feledkezett meg az E. K. E.-ről, mert választmányunknak az alábbi levelező lapot küldötte, melynek tartalmát éppen túrisztikai közérdekü jellege miatt szívesen adjuk közre olvasóinknak:

„Mese szép dolgokat lehet itt látni. Égbe nyúló sziklák hősipkával tátongó szakadékok alul zöld pompában. A Kárpátok a bukovinai részre is tele marokkal szórják kegyeiket s egy oly hihetetlenül szép s elbűvölő képet nyújtanak, mely még a legádázabb pillanatokban is lefoglalja az ember s főleg a turista figyelmét. Mondhatom, hogy rém sok hasznát vettem s gyakran életemet is köszönhettem annak, hogy turista vagyok s ismerem a sziklák lélektanát.“ Ezer üdv mindnyájoknak. *M. Z.*

A révi barlang megtekintése ügyében gyakran fordulnak hozzánk kérdésekkel; az érdeklődőknek tehát ezúton hozzuk tudomására azt, hogy bár nem az EKE kezelésében a barlang megtekinthető és az ottani vendéglő igénybe vehető. Bővebb felvilágosításért pedig a révi uradalomhoz kell fordulni.

A lakás- és címváltozások bejelentését kérjük. Minthogy az „Erdély“-nek sok füzete érkezik vissza irodánkba azzal a megjegyzéssel, hogy „harctéren van“, a háboru lezajlása után a hiányzó füzetek megreklamálhatók.

„**Az Érdekes Ujság**“ amióta a háború kitört, úgy hozzátartozik az élet szükségleteihez mint a kenyér. Ünnepe, amikor új szám kerül a család asztalára. „Az Érdekes Ujság“ ezt a gyors népszerűséget nyilván annak köszönheti, hogy nemcsak a közönség jogos kíváncsiságát elégíti ki gazda; és aktuális képtartalmával, de súlyt fektet a képek művészi szépségére és izléses kiállítására is. A legszebb, a legérdekesebb és a legaktuálisabb harctéri képek mindenkor „Az Érdekes Ujság“ ban találhatók. „Az Érdekes Ujság“ mélynyomású borítékai pedig egyenesen szenzációi annak a hétnek, amelyen megjelennek. Hozzájárultak „Az Érdekes Ujság“ gyors népszerűségéhez mellékletei is, melyeket állandóan fejleszt. Amit „Az Érdekes Ujság“ az asszonyok, a gyermekek, a sport és a tudományos tudnivalók iránt érdeklődő közönség számára hetenkint nyújt, az igazán fölöslegessé teszi a családok számára a külön ujságok járatását „Az Érdekes Ujság“ számol a család minden igényével és öröme az egész családnak, szülőknek és gyermeknek egyaránt. Fokozott búzgósággal tökéletesíti magát „Az Érdekes Ujság“ és fokozott búzgósággal gazdagítja kedvezményeinek sorozatát. A lap technikai kiállítása tekintetében fölveszi a versenyt a külföld legelőkelőbb képes lapjaival. „Az Érdekes Ujság“ előfizetési ára $\frac{1}{4}$ évre 2.80 K. $\frac{1}{2}$ évre 5.60 K, egész évre 11 20 K. „Az Érdekes Ujság“ kiadóhivatala, V., Vilmos császár-út 78. sz. alatt van.

A mai háborus világ szenzációi közt valóban senki sem nélkülözheti egy jó napilap tájékoztatását. Azért szinte fölösleges is felhívni t. olvasóközönségünk figyelmét a Pesti Hírlapra. Magyarország legkedveltebb napilapja az európai harctereken — kivétel nélkül külön tudósítokat tart. Ez teszi lehetővé, hogy a Pesti Hírlapnak van legtöbb szakszerű és érdekfeszítő módon megírt harctéri tudósítása. De ez nincs a lap egyéb tartalmának rovására, mert a Pesti Hírlap minden rovata élénk és változatos. Oly igazság ez, melyet a magyar olvasóközönség régen ismer s azért még csak azt kívánjuk kiemelni, hogy a Pesti Hír-

lap előfizetői egész csomó, gazdag tartalmú és pompás kivitelű képes hetilapot kedvezményes áron rendelhetnek meg. A Pesti Hírlap előfizetési ára egy hóra 2 kor. 80 fillér, két hóra 5 kor. 60 fillér, negyedévre 8 kor. A Divatszalonnal együtt negyedévre 10 kor. 50 fillér. Az Érdekes Ujság c. nagyterjedelmű, pompás kiállítású képes hetilappal együtt negyedévre 11 kor. 50 fillér, félévre 23 korona. A Képes Ujság c. új szépirodalmi képes hetilappal együtt negyedévre 10 kor. 50 fillér, félévre 21 korona. A négy lap együtt megrendelve negyedévre 16 kor. 50 fillér. Az előfizetési pénzeket legcélszerűbb postaútvánnyon küldeni meg a kiadóhivatalnak (Budapest, V. ker. Vilmos császár-út 78. sz.), mely a megrendelt lapokat a harctéren levő előfizetőknek is pontosan megküldi, ha közlik vele a tábori posta számát.

A háború történelme című ajándék-albumra, melyet a Pesti Napló előfizetői ingyen kapnak, külön tesszük figyelmessé olvasóinkat. A háborús irodalom legkimagaslóbb, legszebb munkája lesz ez a nagy eseményeket egybefoglaló pompás díszmű, mely sok száz mélynyomású remek képben a világháború minden mozzanatát maradandó emlékként fogja megörökíteni. Az a titáni harc, mely a csatatereken folyik s mely országok sorsát van hivatva eldönteni, oly rendkívüli eseménye a most élő nemzedéknek, hogy egy könyv, mely ezt a hatalmas küzdelmet a képek gazdagságával szinte személtetően elénk tárja, történelmi becsű mű és egyetlen magyar család könyvespolcáról sem hiányozhat. A Pesti Napló minden új és régi előfizetője a kiadóhivatalnál megtudható feltételek mellett teljesen ingyen kapja ezt a rendkívüli, díszkötéses könyvet. A Pesti Napló előfizetési ára: negyedévre 8 kor., egy hónapra 2 80 kor. A kiadóhivatal, (Budapest, VI., Vilmos császár-út 55.) kivánságra bárki-
nek küld mutatványszámot.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Közvetlen vasút Magyarország és Bukovina közt. Nagy jelentőségű, ugy katonai, mint nemzeti szempontból fontos vasutat adtak át a forgalomnak királyunk születésnapján: a borsa—prislop—jakobeni vasutat, mely az első közvetlen gőzmozdonyú összeköttetés Magyarország és Bukovina között. A f. évi április 8-án kezdték meg a 78 km. hosszú keskenyvágányú vasút építését s az építésvezetőség, valamint az osztrák-magyar vasuti csapatok kiváló munkája következtében a vágányösszeköttetés már július hó 8-án készen volt. A vasút melyet Dienstl Károly vasútezredbeli főhadnagy és Valkó Viktor máv. főmérnök, műszaki tanácsadó épített, az ország legnagyobb emelkedésű vonatja, mert az 1418 m. magas Prislophágón vezet keresztül. — Egy másik vasútról is érkezett híradás, melyet Dornavatra és Felső-Borgó állomások között ugyan csak április hóban kezdtek építeni és már májusban átadták egyelőre a katonai forgalomnak a dornavatra—pojana-stampii szakaszt Innen Felső-Borgó állomásig is elkészült már augusztus havában, amelynek megépítésével pedig Erdély került közvetlen összeköttetésbe Bukovinával Mindkét vasútvonalnak túrisztikailag is van jövője, mert a Beszterce Naszód és Máramaros megyék, valamint a Bukovina közötti igen szép erdős vidékek területe lesz könnyen megközelíthető. Szívesen vennők annak idején e vasutvonalak vidékének tüzetes ismertetését.